

SODEZZ

Sociální determinanty zdraví u sociálně a zdravotně znevýhodněných a jiných skupin populace
(CZ.1.07/2.3.00/20.0063)

Jozef Hašto a Tomáš Divéky

PK FN Trenčín

j.hasto.tn@gmail.com

***„Odloučení, ztráta a riziko transgeneračního přenosu
nezpracovaného psychického traumatu v kontextu
vztahové vazby“***

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

17. 10. 2012

Nie je nič praktickejšie ako dobrá teória

Pripisuje sa K. Lewinovi

Mary Ainsworth (1913-1999)
John Bowlby(1907-1990)

James and Joyce Robertson

Pripútavacie správanie:

„Aj keď sa najčastejšie prejavuje v detstve, považujeme pripútavacie správanie za všeobecne charakteristické pre ľudskú bytosť, od kolísky až po hrob.“

.....

V.V. a emócie:

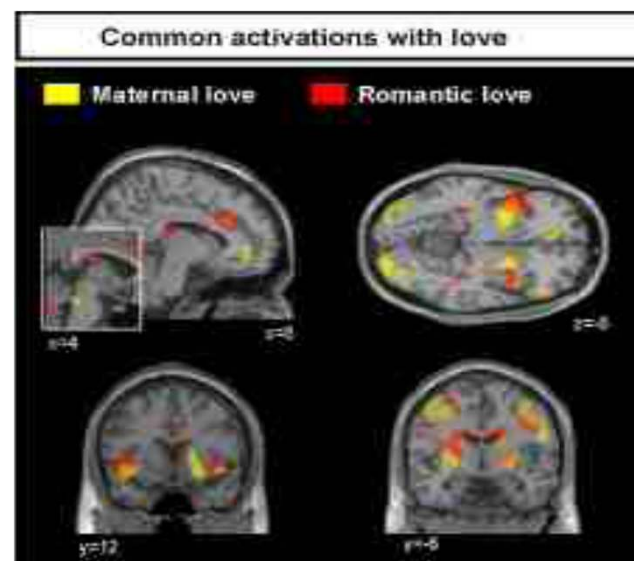
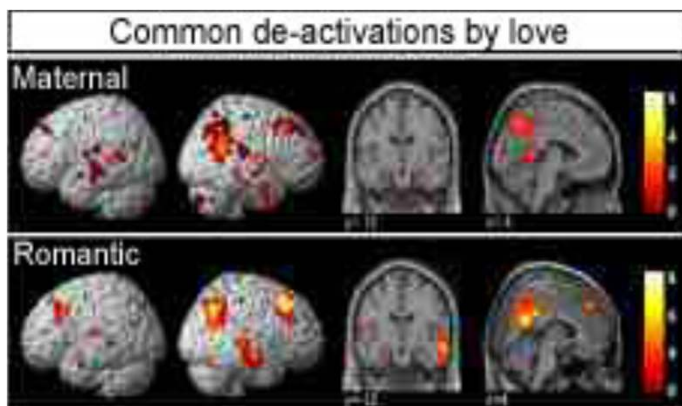
„Mnohé z najintenzívnejších emócií vznikajú v priebehu formovania, udržiavania, prerušovania a obnovovania vzťahov spojených so **vzťahovou väzbou** (Attachment Relationships). Formovanie zväzku (Bond) sa opisuje ako **zamilovanie** sa; udržiavanie ako **milovanie niekoho** a strata partnera ako **smútenie** za niekým. Podobne, hrozba straty vyvoláva **úzkosť** a aktuálna strata vedie k **žiaľu**; pričom každá z týchto situácií môže vyvolávať aj **hnev**. Bezproblémové udržiavanie zväzku je prežívané ako zdroj **bezpečia** a obnovenie zväzku ako zdroj **radosti, potešenia**.“

Bowlby, 1991

Neurobiológia romantickej a materskej lásky (Bartels / Zeki)

- Podobnosti medzi aktiváciami materskej /romantickej lásky
- Attachmentové stimuly aktivujú odmeňujúci systém
- Deaktivácia oblasti reprezentujúcich negatívne emócie a kritické vyhodnocovanie

Bartels/Zeki, 2000

Film:
Dvojročné dievčatko ide
do nemocnice
Autor: James Robertson

30 minút

Blízkosť, bezpečie, endogénne opiáty, oxytocín...

Oxytocín:
antistresový
mechanizmus-
growth and
relaxation
response; calm
and connection
system

Projekcie
oxytocínerných
neurónov:
↑sociálna
interakcia,
↓úzkosť,
↑ prah bolesti,
upokojenie,
uvoľnenie, dôvera,
↑parasympatikus,
trofotropné
vyladenie
↓stres

Uvnäs-Moberg, 2011

Bezpečie, pohoda...

**Produkcia
oxytocínu pri:
pôrod, dojčenie
dotyk, kožný
kontakt, teplo.**

**Rodičia a deti s
kožným kontaktom v
postpartálnej fáze aj
neskôr viac vzájomne
komunikujú, sú
uvoľnenejší a
pokojnejší oproti
kontrolnej skupine, ešte
po roku senzitivnejšie
komunikujú a lepšie
narábajú so stresormi.**

**Význam pre
bezpečnú vzťahovú
väzbu, lepšie
rozvinutie
mentalizovania
(komplexná empatia).
Detský autizmus:
↓ funkcia oxytocínových
receptorov.**

Fonagy, 2009

Uvnäs-Moberg, 2011

Projekcie oxytocínnergických neurónov:

- Amygdala (sociálna interakcia a sociálna úzkosť)
- Hypocampus (učenie a pamäť)
- Hypotalamus (stresové reakcie, agresia, príjem potravy atď.)
- Locus caeruleus (agresia a bdelosť)
- Nucleus Raphe (regulácia nálady)
- Striatum a nucleus accumbens (motorika, pohoda a odmeňovací systém)
- Periaquaduktálna šet' (regulácia bolesti)
- Motorické a senzorické jadrá
- Nervus vagus

Uvnäs-Moberg, 2011

Etológia dieťaťa

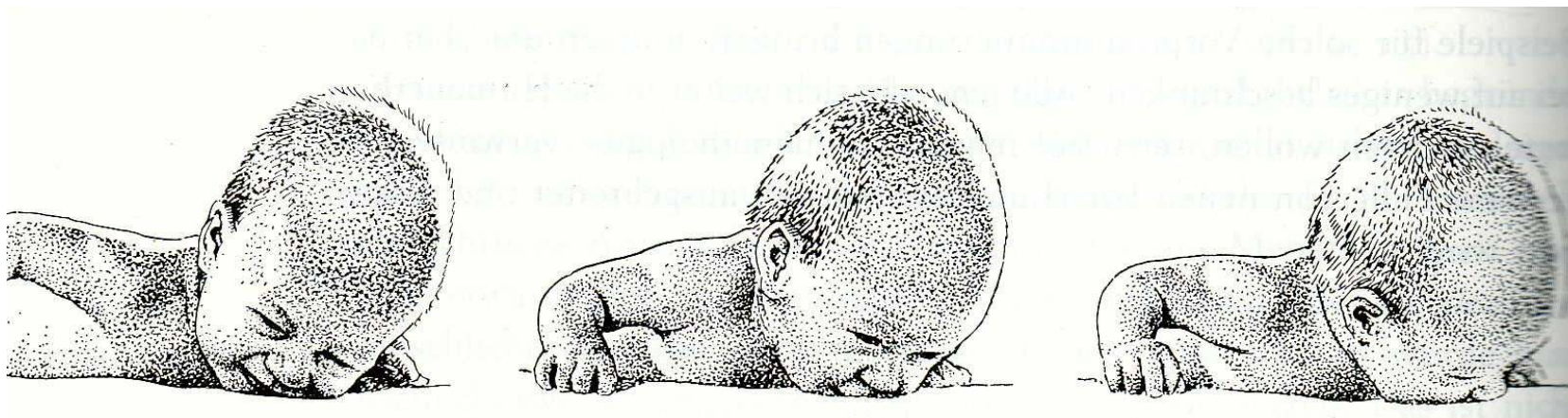
Novorodenec na matke, u ktorého bola práve prerušená pupočná šnúra, sa dokáže vlastnými silami lezením pohybovať dopredu.

Eibl-Eibesfeldt, 1986

Etológia dieťaťa

Rytmické hľadanie prsnej bradavky (vyhľadávací automatizmus)

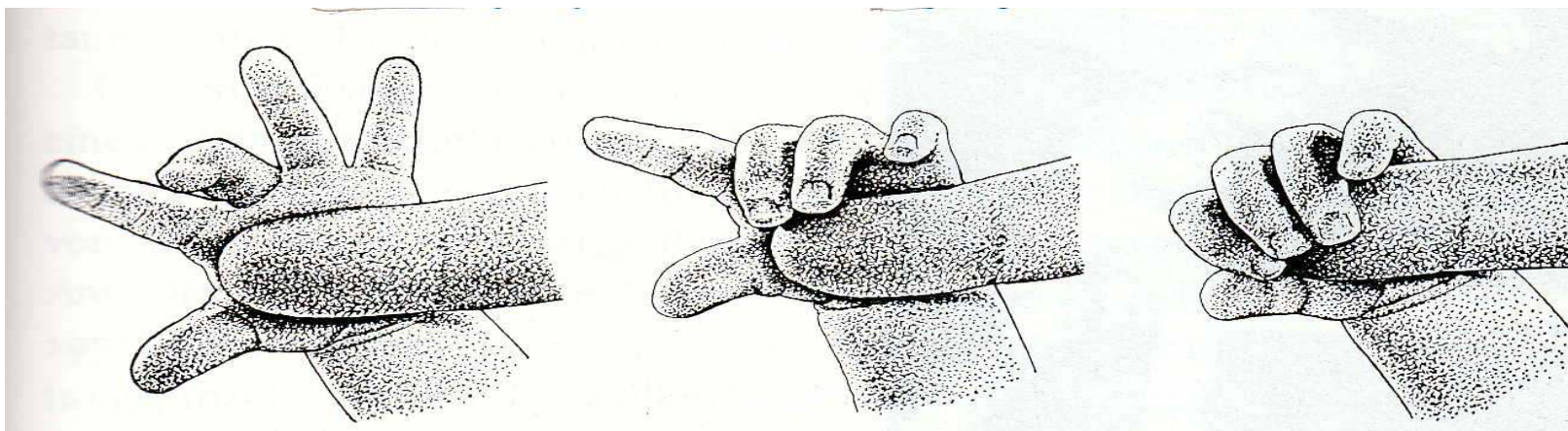
Príklad vrodenej koordinácie u dojčťa

Etológia dieťaťa

Úchopový reflex dojčťa. Najprv sa prichytáva prostredník, potom ostatné prsty a napokon palec.

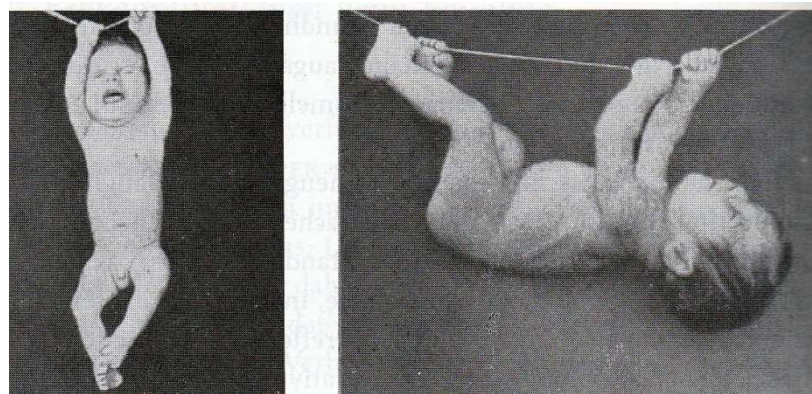
Príklad vrodenej koordinácie u dojčťa.

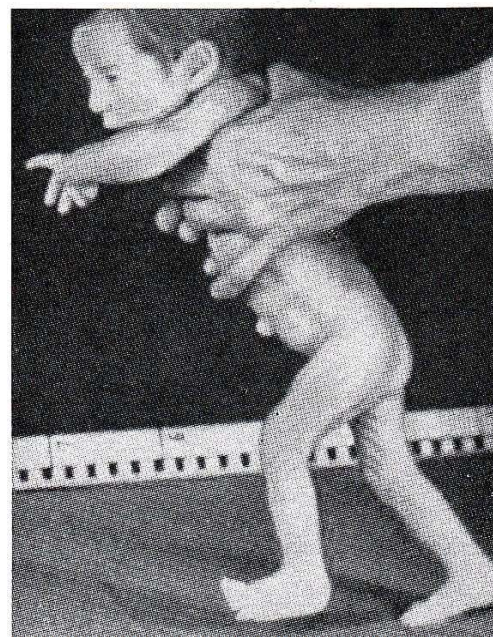
Eibl-Eibesfeldt, 1986

Etológia dieťaťa

**Visenie na rukách a na rukách
a nohách u predčasne
narodeného.**

Kráčajúci novorodenec

Eibl-Eibesfeldt, 1986

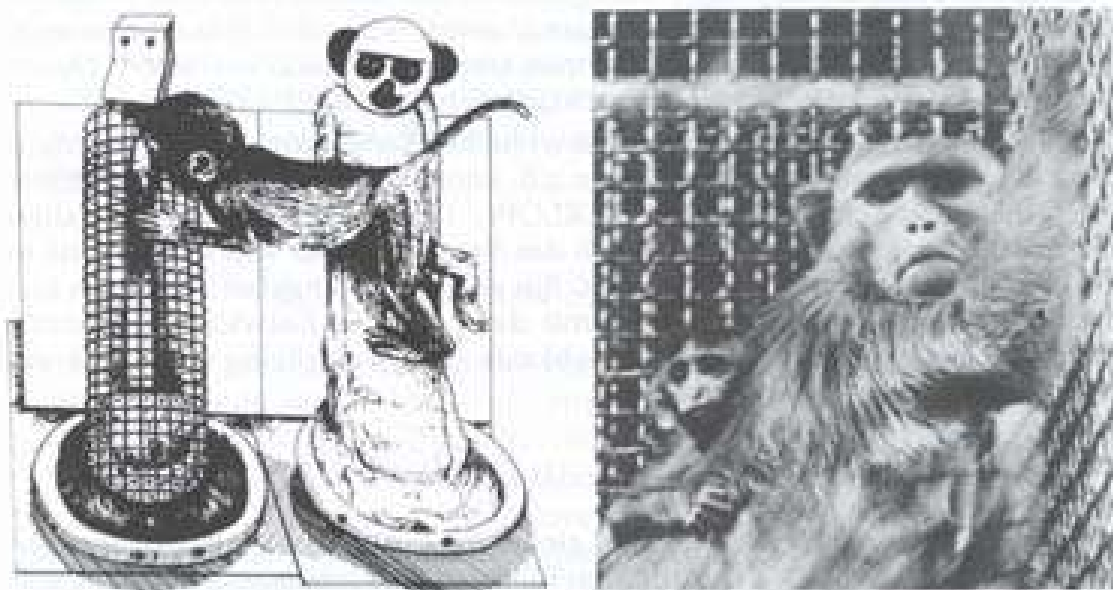

Abb. 4.3. Emotionale Deprivation und ihre Folgen. *Links:* Junger Rhesusaffe, der mit Attrappen aufwächst. Die linke Attrappe spendet Milch, die rechte hat ein weiches Fell und ein „Gesicht“, sie ist warm. Der junge Rhesusaffe hält sich (selbst beim Trinken) fast nur auf der rechten Attrappe auf. *Nach:* HARLOW (1959). *Aus:* IMMELMANN (1982). *Rechts:* Spätfolgen frühkindlicher sozialer Isolation. Dieses erwachsene Rhesusaffenweibchen ist nicht in der Lage, ihr Jungtier zu versorgen. Sie stößt es fort und läßt es nicht trinken. *Aus:* HARLOW und HARLOW (1962).

Bezpečná vzťahová väzba je protektívny faktor proti vzniku psychických a psychosomatických ochorení

Ak predsa len ochorejú , optimálne spolupracujú na liečbe.

Pacienti s neistou vzťahovou väzbou = rizikový faktor pre psychické a psychosomatické ochorenia, problémová spolupráca pri liečbe akéhokoľvek ochorenia.

Grawe, 2004

Typológia vzťahovej väzby

Bezpečná v. v. - odolnosť v živote, rozvinutie osobnosti, empatie

Neistá- dištancovaná/ vyhýbavá v.v.

Neistá ambivalentná v. v.

Dezorganizovaná v. v.

(posledné tri typy majú zvýšené riziko psychickej alebo psychosomatickej poruchy, nezdravého životného štýlu)

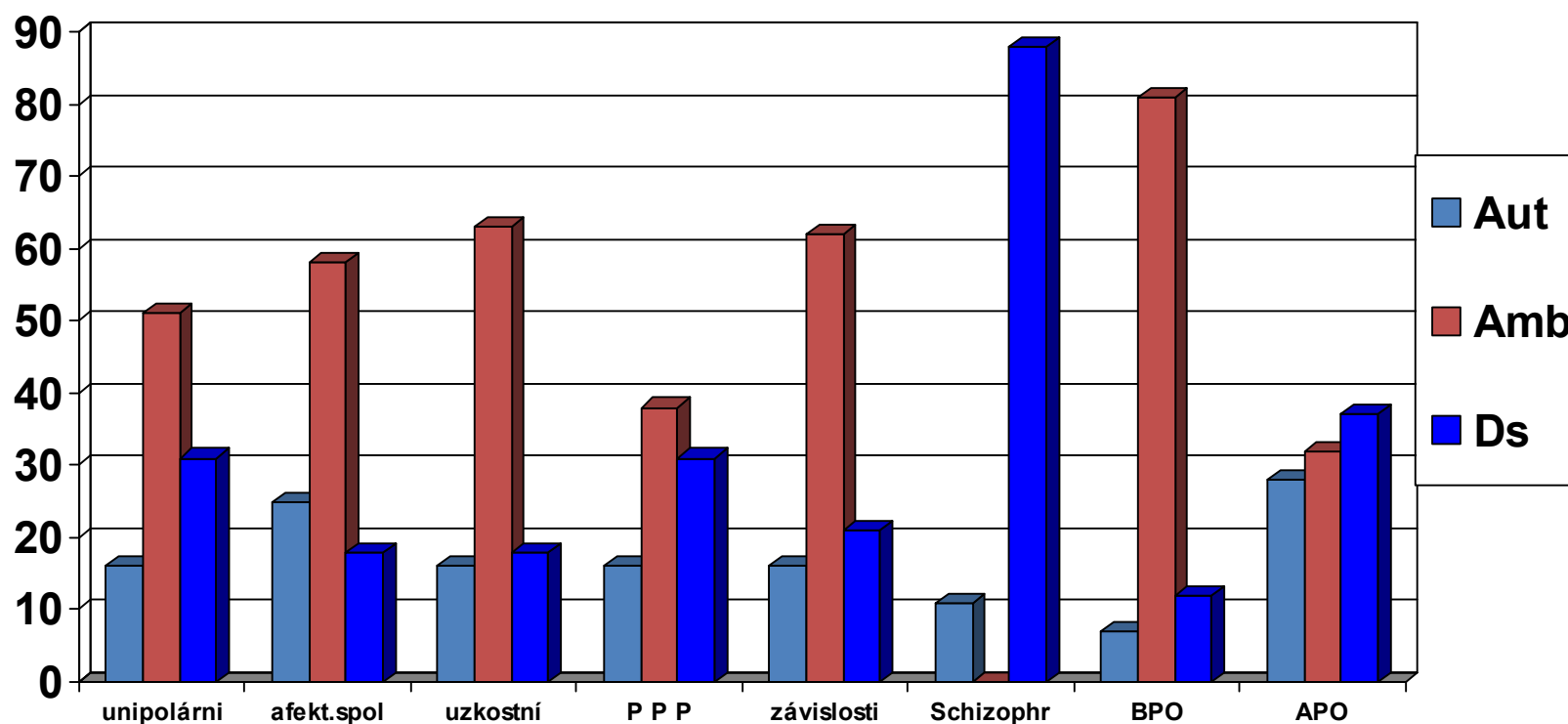
Výskyt v populácii a u pacientov

Metaanalýzy AAI výskumov

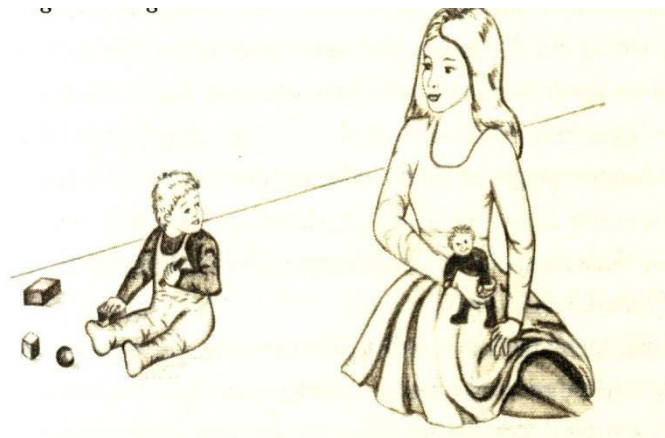
	pacienti		„zdraví“	
neistá-vyhýbavá	41,00	} 87,50 % !	23,20	} 40,80 %
neistá-ambivalentná	46,50		17,60	
slobodná (bezpečná)	12,50		59,20	

	Zneužívané deti	kontroly
neistá	80 %	19 %

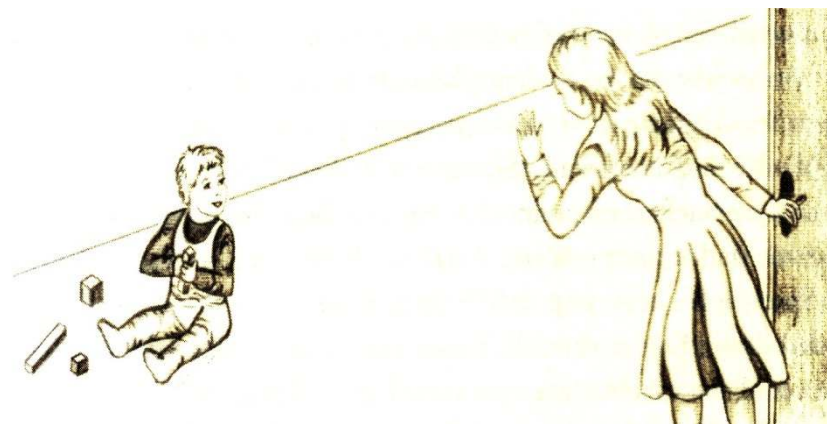
Rozloženie AAI – klasifikácií v rôznych klinických vzorkách - % (podľa Dozier et al., 1999)

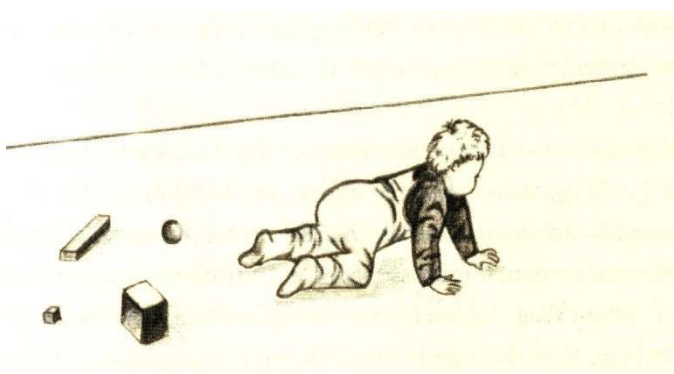
Typické modality správania detí s bezpečnou vzťahovou väzbou („B“) 1/2

a) dieťa sa so záujmom hrá a uisťuje sa kontaktom s matkou

b) matka opúšťa miestnosť

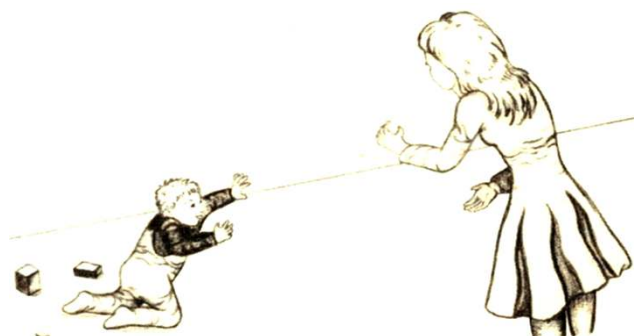

c) dieťa znepokojené hľadá matku

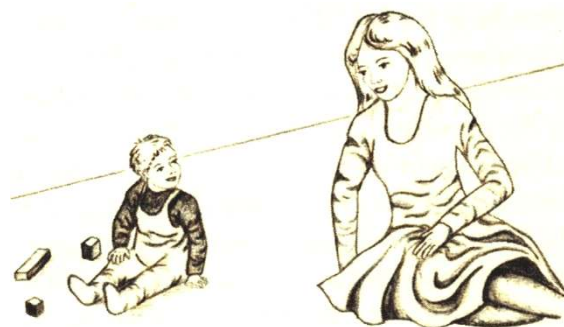
Typické modality správania detí s bezpečnou vzťahovou väzbou („B“) 2/2

**d) cudzia osoba nedokáže dieťa
uchlácholiť, ale môže ho získať pre hru,
keď sa má dieťa lepšie**

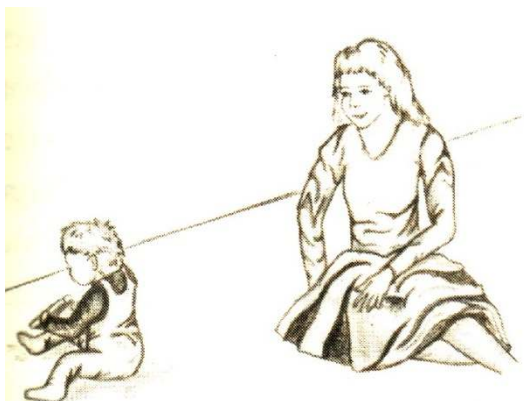

**e) f) dieťa radostne zdraví matku a pri
jej blízkosti (často telesnej a
láskyplnej) sa systém
pripútavacieho správania
upokojuje a dieťa sa opäť pokojne
a sústredene hrá, pričom sa občas
uist'uje kontaktom s matkou**

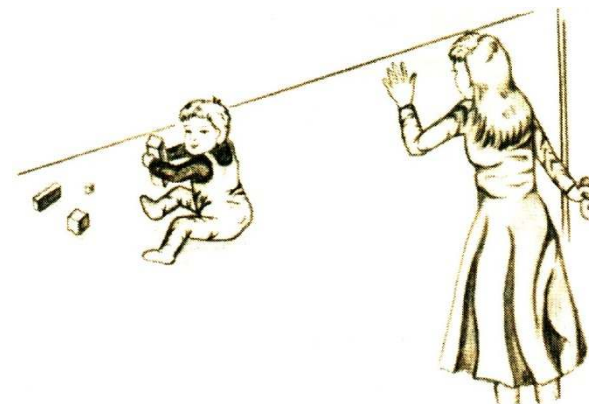

Neistá – vyhýbavá vzťahová väzba („A“) 1/2

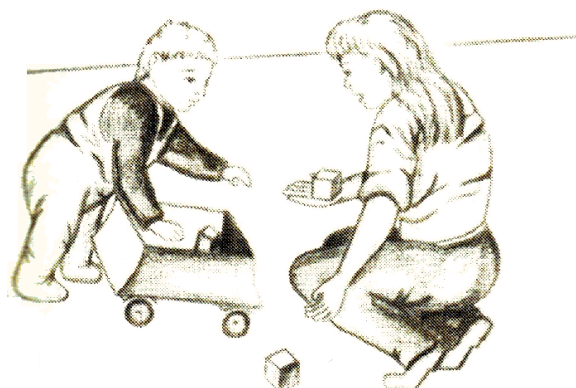
Typické vzorce správania v „cudzej situácii“

a) dieťa sa hrá a málo si všíma matku

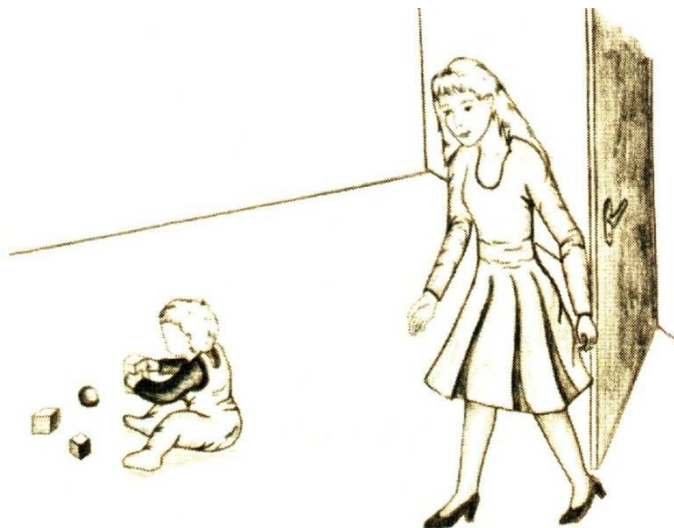

b) aj keď odchádza

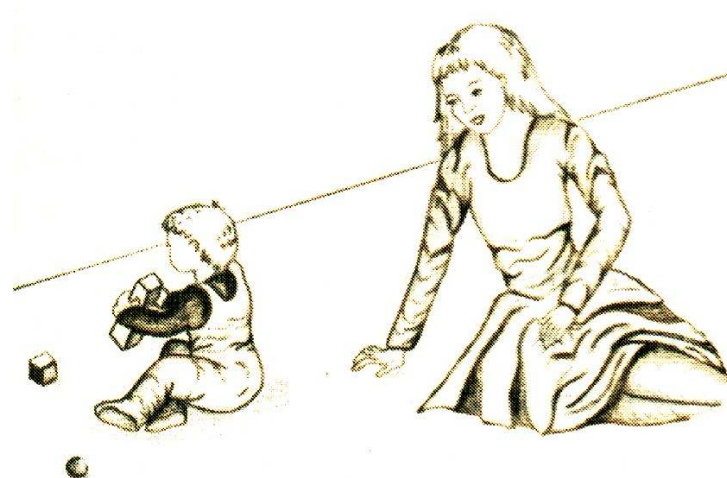

c) naproti tomu sa so zaujatím hrá s cudzou osobou

Neistá – vyhýbavá vzťahová väzba („A“) 2/2

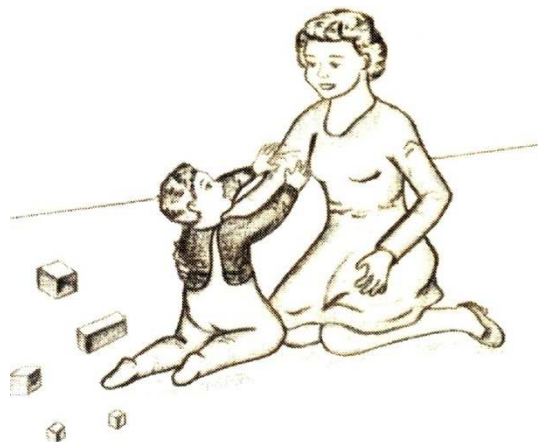
d) takmer si nevšima matku pri jej návrate, okrem pozretia sa, kto prichádza

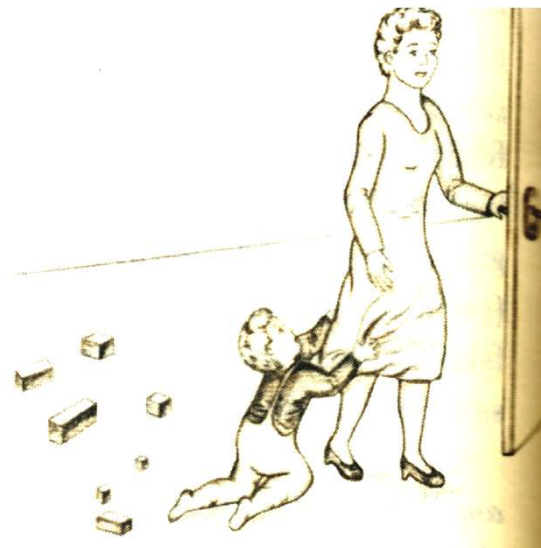
e) často dlhší čas sa naďalej zaoberá vecami, bez toho, že by nadviazalo kontakt, aj keď jeho systém vzťahovej väzby je ešte aktivovaný odlúčením.

Neistá – ambivalentná vzťahová väzba („C“) 1/2

Dieťa pri neisto-ambivalentnom vzťahu

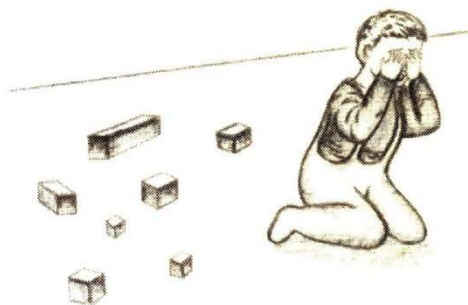
a) lepí sa na matku pri každom náznaku, že chce odísť

b) je pritom úzkostné a rozrušené

Neistá – ambivalentná vzťahová väzba („C“) 2/2

Dieťa pri neisto-ambivalentnom vzťahu

c) opustené je bezmocné, chýba mu upokojujúca sebaorganizácia a maximálne 3-minútové odlúčenie je treba takmer vždy skrátiť

d) dieťa okamžite nadväzuje telesný kontakt s matkou pri jej návrate

e) spravidla to ale nevedie k rýchlemu upokojeniu jeho rozrušenosti, pričom deti často prejavujú odpor voči kontaktu

Formy manifestácie dezorganizovaného správania

a)

b)

c)

d)

e)

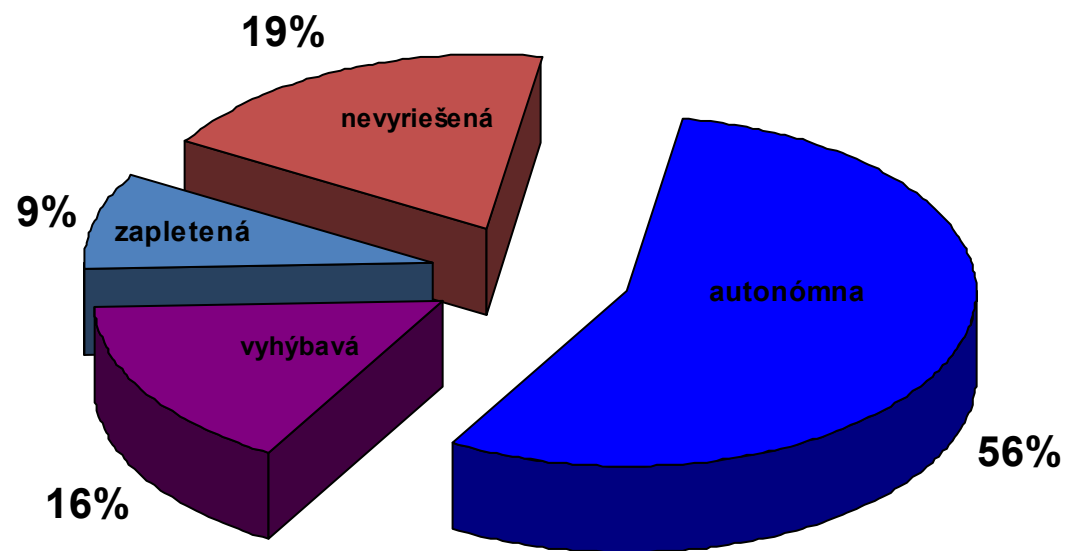
f)

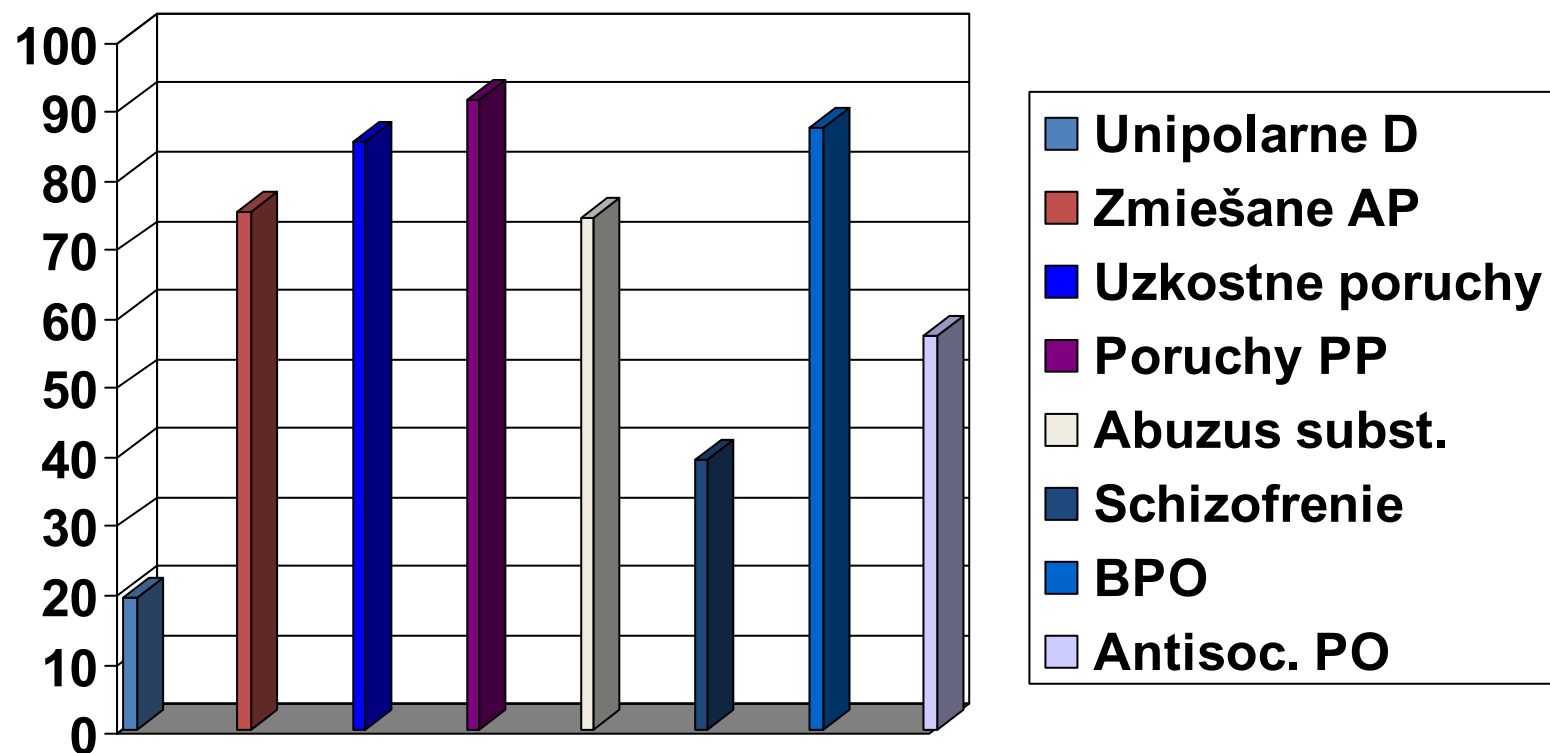
g)

Metaanalýza výskytu reprezentácií V.V. u dospelých: matky(van Ijzendoorn,1995)

Podiel osôb s „nevyriešenou traumou“ („U“) v rôznych klinických populáciách (Strauss,2008)

VZŤAHOVÉ PRIANIA VO VZŤAHU DIEŤA - RODIČ

Sociálna vzájomnosť

- prianie, túžba po emočnom kontakte, nonverbálnej a verbálnej výmene
- prianie si vzájomnosti, „patríme k sebe“

Náklonnosť a potvrdenie

- prianie byť povšimnutý (mať pozornosť)
- prianie si potvrdenia a uznania
- prianie si prejavov náklonnosti,
- zhovievavosti prajnosti, vlastnej dôležitosti

Bezpečie v systéme vzťahovej väzby

- prianie si telesnej opatery a kŕmenia
- prianie si istoty a ochrany pre nebezpečiami
- prianie si pomoci a opory
- prianie si tepla, istoty, bezpečia

Konštantnosť

- prianie si konštantnosti osôb
- prianie si pravidelnosti interakcií

Podnecovanie a umožňovanie osvedčovať sa

- prianie byť stimulovaný, mať podnety, návody
- prianie mať slobodu pre vlastné skúšanie svojich možností ako konať

Rudolf, 2008

Vzťahové prania jedinca voči spoločenstvu, ktoré je pre neho dôležité

- pranie patriť k spoločenstvu, byť jeho súčasťou, integrácie
- pranie súladu v záujmoch a hodnotách
- pranie si spoľahlivej previazanosti
- pranie si vzájomnej zodpovednosti a opory
- pranie si vzájomného narcistického potvrdzovania

Priania uplatniť sa v rámci spoločenstva

- pranie dominovať, ukázať sa ako nadradený
- pranie presadzovať sa, uplatňovať sa
- pranie viesť a ovládať
- pranie byť uznávaný, získať obdiv
- pranie ukázať sa

Rudolf, 2008

Tronick:: Still Face Experiment, 2010

Znaky jemnocitnosti (senzitivity) matky / náhradného rodiča

- **Vnímanie signálov od dieťaťa („byť pozorná“)**
- **„Správne“ interpretovanie detských signálov (neskreslovanie vlastnými potrebami)**
- **„Promptná“ reakcia (sprostredkuje dojčaťu pocit „efektancie“)**
- **„Primeraná“ reakcia (k situácii a veku)**

Problém zaangažovania opatrovateľky v prvom roku života dieťaťa vychovávaného matkou

„... Neodporúčame, aby dieťa bolo opatrované cudzou osobou 5 dní do týždňa 10 alebo viac hodín.

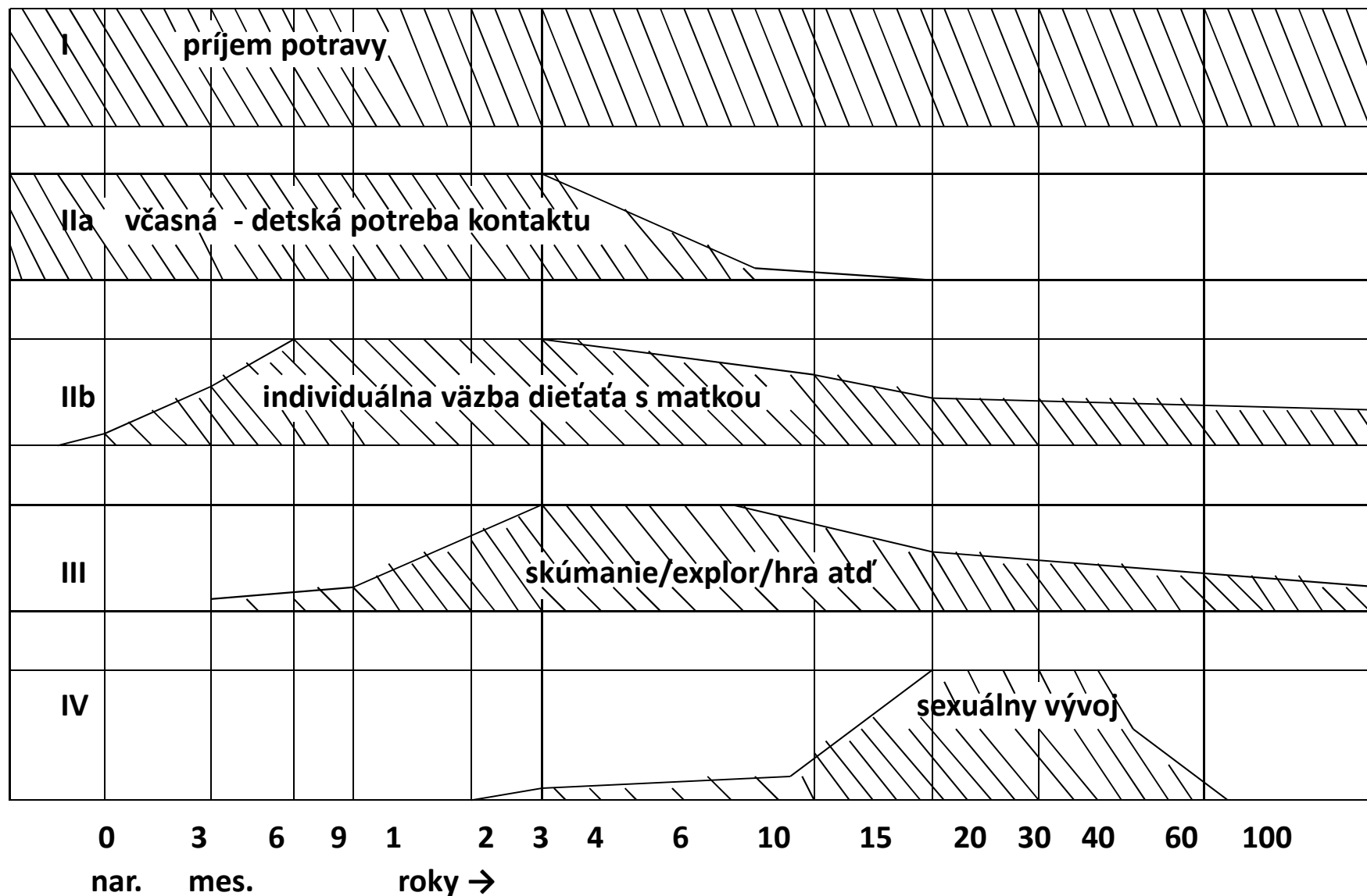
Niekoľko hodín počas viacerých dní v týždni sa však dá odporúčať a má to výhodu, že si dieťa skutočne môže vytvoriť bezpečnú vzťahovú väzbu k opatrovateľke.“

Ak sú opatrovateľky komunikačne senzitívnejšie ako samotná matka, môže byť pre matku veľmi iritujúce, keď odmieta byť znova s matkou.

Brisch, 2011, s. 111

Vývoj niektorých oblastí ľudského správania z hľadiska sociobiológie

B.Hassenstein, 1978

Zlé zaobchádzanie s dieťaťom (Misshandlung, abuse)

- Fyzické trestanie, týranie (child abuse, physische Misshandlung)-28%
- Emočné týranie (emotional abuse, emotionale Misshandlung)-10,3%
- Zanedbávanie (neglect, Vernachlässigung) ?
- Sexuálne zneužívanie (sexual abuse, sexueller Missbrauch)-20,4%
- Ťažko narušený rodinný systém/domáce násilie: závislosť 26,6%,
psychické ochorenia 19%, násilie voči matke 12,6%, člen r. vo väzení 4,5%,
odlúčenie alebo rozvod 22,8%

U 33 – 66% transgeneračný prenos!

Felitti, et al, 1998, Strauss, 2011

Dotazník v ACE štúdii

s uvedením percent pozitívnych odpovedí v skúmanej vzorke 18 175 pacientov.

Zlé zaobchádzanie v detstve – týranie, zneužívanie

Emočné – 10,3%

Niektorý z rodičov alebo nejaký dospelý u Vás doma...

- Vám často alebo veľmi často nadával, zatracoval, ponižoval alebo znehodnocoval?
- sa niekedy alebo veľmi často správal tak, že ste sa museli obávať fyzického poranenia?

Fyzické – 28,0%

Niektorý z rodičov alebo iný dospelý vo Vašej domácnosti...

- Vás často alebo veľmi často odstrčil, udrel, schmatol alebo niečo do Vás hodil?
- Vás tak silno bil, že ste mali viditeľné poranenia?

Sexuálne – 20,4%

Nieko dospelý alebo nejaká osoba staršia od Vás najmenej o 5 rokov...

- sa Vás sexuálnym spôsobom dotýkala alebo obchytávala?
- spôsobil/-a, že niečo podobné ste robili s jeho/jej telom?
- pokúsil/-a sa o nejaký typ sexuálneho styku (ústa, konečník, pošva)?
-alebo skutočne vykonal?

Ťažko narušený rodinný systém /domáce násilie

Závislosť – 26,6%

- Žili ste spolu s niekým, kto mal problém s pitím alebo bol závislý/-á od alkoholu?
-alebo konzumoval/-a drogu?

Psychické ochorenia – 19,0%

- bol niekto vo Vašej rodine psychicky chorý, chronicky depresívny?
-alebo sa pokúsil spáchať samovraždu?

Násilie voči matke – 12,6%

Bola Vaša matka alebo nevlastná matka často alebo veľmi často...

- strkaná, hrubo schmatnutá, bitá alebo po nej niekto niečo hádzal?
- bitá päšťou alebo tvrdým predmetom?
- niekedy opakovane viac ako niekoľko minút bitá?
- niekedy ohrozovaná nožom alebo strelnou zbraňou alebo zranená?

Člen domácnosti vo väzení – 4,5%

Musel ísť niekedy niekto z Vašej domácnosti do väzenia?

Odlúčenie alebo rozvod rodičov – 22,8%

Odlúčili lebo rozviedli sa Vaši rodičia?

- Výsledky ACE štúdie svedčia pre súvislosť medzi psychotraumatizáciou v detstve a graviditami v mladistvom veku, čo je spojené s dlhodobými psychosociálnymi konzekvenciami a výskytom smrti plodu. – S ACE bodmi tiež stúpa preskripcia litia a antipsychotík (pri 5 a viac bodoch ACE až 10-násobne). – S ACE bodmi stúpajú aj *problémy s prácou* v dospelosti, *finančné problémy*, *absencie v práci*, *vzťahové problémy*, *emočný stres*, výskyt *somatických symptómov* a požívania látok; častejší výskyt psychických a somatických ochorení zvyšuje úmrtnosť.**
- S ACE bodmi stúpa výskyt nikotinizmu, pričom nikotín snád môžeme chápať ako „automeditáciu“ proti „negatívnym emóciám v dôsledku neurobiologického a sociálneho efektu zaťažujúcich zážitkov v detstve“ (Schickedanz, Plassmann, 2011).**
 - Každý jeden bod ACE 2-4x zvyšuje pravdepodobnosť abúzu drog, čo pri injekčnom podaní zvyšuje riziko pre hepatitídu a endokarditídu. – Halucinácie sú nešpecifickým psychopatologickým symptómom (výskyt napr. pri afektívnych poruchách, schizofréniách, schizoafektívnych poruchách, ťažkých posttraumatických stresových poruchách, disociatívnych poruchách a i.).**

Keď je ACE 7 a viac, tak sa zvyšuje riziko pre psychotické symptómy 5-násobne. – Suicidálne pokusy. S každým bodom ACE stúpa riziko pre suicidálne správanie. Platí to, aj keď sa odpočíta riziko spôsobené závislosťou od alkoholu a drog alebo depresiou. Aj po takýchto korektúrach sa ukazuje, že dve tretiny všetkých suicidálnych pokusov v dospelosti sa dajú považovať za dlhodobé dôsledky traumatických zážitkov v detstve. **Ochorenie pečene,** zvlášť cirhóza pečene patrí k najčastejším príčinám smrti v USA a v Európe. Najčastejšou príčinou cirhózy je hepatitída a alkoholizmus. 70% 179 pacientov s hepatitídou C musí počítať s chronickým priebehom ochorenia pečene a naopak 40% pacientov s chronickými ochoreniami pečene má hepatitídu C.

Konzum ilegálnych drog a riskantné sexuálne správanie zvyšujú riziko pre hepatitídu B a C. Kombinácia s abúзом alkoholu akceleruje cirhózu a častejší je potom aj výskyt karcinómu pečene. V ACE štúdií s počtom traum v detstve a mladistvom veku stúpa aj výskyt chronických ochorení pečene. –Kardiálne ochorenia si vyžadujú tiež určitú revíziu ohľadom rizikových faktorov. „Konvenčné“ rizikové faktory ako fajčenie, diabetes, telesná inaktivita a zvýšený krvný tlak vysvetľujú len polovicu variácií vo výskyte koronárneho ochorenia.

Viaceré prospektívne štúdie poukazujú podľa Schickendanza et al. (2011) na to, že psychosociálne faktory ako depresia, zlosť a hostilita podporujú vznik koronárneho ochorenia a môžu hrať rolu aj pri smrteľných komplikáciách (infarkt myokardu). Prítomnosť 9 z 10 kategórií traumatizujúcich stresorov v detstve signifikantne zvyšuje riziko koronárneho ochorenia- *-Chronická obštrukčná choroba pľúc* má priamu súvislosť s abúzom nikotínu – fajčením. Pri ACE 4 sa zvyšuje riziko jej rozvinutia o 93%. –ACE – štúdia dokladá, že všetky podstatné ochorením podmienené úmrtia (pri koronárnych ochoreniach, rakovine, chronickom pľúcnom ochorení, nehodami spôsobenými fraktúrami skeletu) vykazujú jasný vzťah s kvantifikovaným výskytom traumatizujúcich faktorov v detstve.

ACE štúdia na veľkej vzorke populácie somaticky chorých dokladá, čo sme z rôznych výskumných správ a z klinickej skúsenosti viac či menej vedeli alebo tušili. „Tieto výsledky jednoznačne potvrdzujú, že psychosociálne stresory v detstve sú nielen deštruktívne, ale majú aj celoživotné následky. Sú najdôležitejším faktorom, ktorý rozhoduje o zdraví, pohode, individuálnej a sociálnej zdatnosti“ (Schickedanz, Plassmann, 2011, s. 447).

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVYOP Vzdělávání
pro konkurenceschopnostINVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Childhood Trauma Questionnaire Dotazník traumy v detstve

Nikdy – zriedka – niekedy – často - veľmi často

1. Nemal/-a som dostatok jedla
2. Vedel/-a som, že je tu niekto, kto sa o mňa postará a ochráni ma.
3. Ľudia v mojej rodine mi vraveli napr., že som: „hlúpy/-a“, „lenivý/-á“ alebo „škaredý/-á“
4. Moji rodičia boli príliš opití alebo nadrogovaní na to, aby sa starali o rodinu.
5. V mojej rodine bol niekto, kto mi pomohol cítiť, že som dôležitý/-á alebo výnimočný/-á
6. Musel/-a som nosiť špinavé oblečenie
7. Cítil/-a som, že som milovaný/-á.
8. Myslel/-a som si, že si moji rodičia priali, aby som sa nikdy nenarodil/-a.

Childhood Trauma Questionnaire Dotazník traumy v detstve

Nikdy – zriedka- niekedy- často- veľmi často

9. Nieкто v mojej rodine ma bil tak veľmi, že som musel/-a ísť k lekárovi alebo do nemocnice
10. Na mojej rodine nebolo nič, čo by som chcel/-a zmeniť
11. Ľudia z mojej rodiny ma bili tak silno, že to zanechávalo modriny alebo iné stopy
12. Trestali ma remeňom, palicou, šnúrou alebo iným tvrdým predmetom
13. Ľudia v mojej rodine boli k sebe pozorní
14. Ľudia v mojej rodine mi hovorili veci, ktoré ma zraňovali alebo urážali
15. Myslím si, že som bol/-a telesne týraný/-á
16. Mal/-a som perfektné detstvo
17. Udierali ma alebo bili, tak veľmi, že si to nieкто všimol napr. učiteľ (ka), sused (ka) alebo lekár (ka)
18. Cítil/-a som, že nieкто v mojej rodine ma nenávidí
19. Ľudia v mojej rodine si boli navzájom citovo blízki.

Childhood Trauma Questionnaire Dotazník traumy v detstve

Nikdy – zriedka- niekedy- často- veľmi často

20. Niekoľko sa ma pokúšal sexuálne dotýkať alebo chcel, aby som sa dotýkal/-a ja jeho/jej
21. Niekoľko sa vyhráždal, že mi ublíži alebo bude o mne klamať, ak s ním/ňou nebudem robiť niečo sexuálne
22. Mal/-a som najlepšiu rodinu na svete
23. Niekoľko sa pokúšal, aby som robil/-a sexuálne veci alebo pozeral/-a na sexuálne veci
24. Niekoľko ma sexuálne zneužil/-a, obťažoval/-a
25. Myslím si, že som bol/-a psychicky týraný/-á
26. Mal /-a som niekoho, kto by ma vzal k lekárovi, keby som to potreboval/-a
27. Myslím si, že som bol/-a sexuálne zneužívaný/-á
28. Moja rodina bola zdrojom sily a podpory

Bernstein, Fink, In: Hašto, Vojtová, 2012, s. 158-159

Mentalizovanie - zlyhanie

Syn si privrel prst do dverí a plače.

Matka: „Nehraj divadlo!“ A napodobňujúc ho zosmiešňuje.

(Príklad *pseudomentalizácie*; analogické správanie terapeuta = komplementárny negatívny protiprenos)

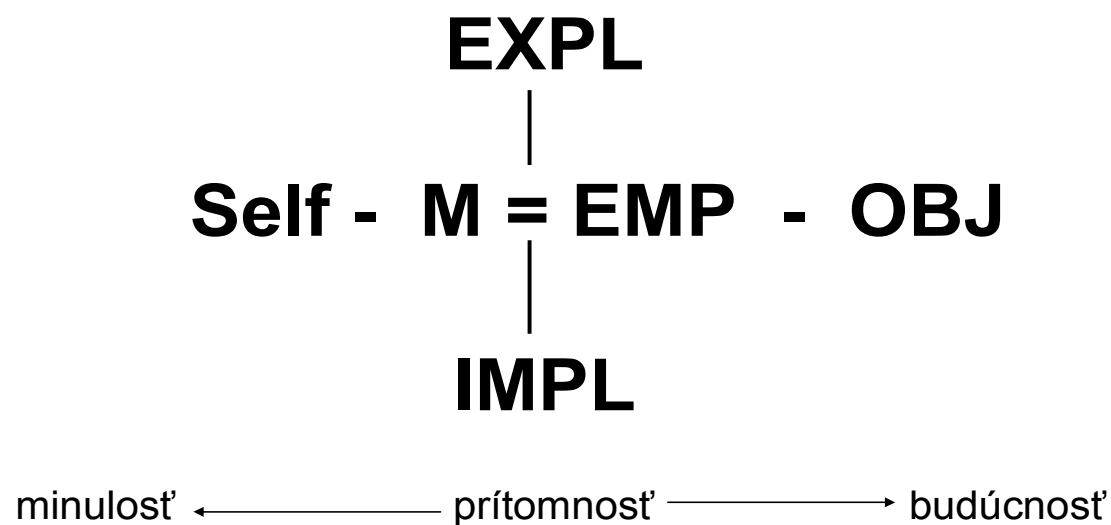
Mentalizovanie - úspešné

Syn si privrel prst do dverí a plače.

Matka (vl'údne a ohľaduplne): „Ach, to zaboľelo. Vyl'akalo ťa to a teraz potrebuješ svoju mamu, aby sa ti uľavilo.“

(Príklad *mentalizovania*; analogické správanie terapeuta vedené konkordantným protiprenosom, predpokladá schopnosť kontejnovania, t.j. uchovanie si základného vnútorného pokoja napriek tomu, že subjekt empatizuje so silnými afektami u objektu)

Mentalizovanie ako komplexná empatia

M = mentalizovanie

EMP = empatia

OBJ = objekt

SELF = subjekt, „ja sám“, „seba“

IMPL = implicitné

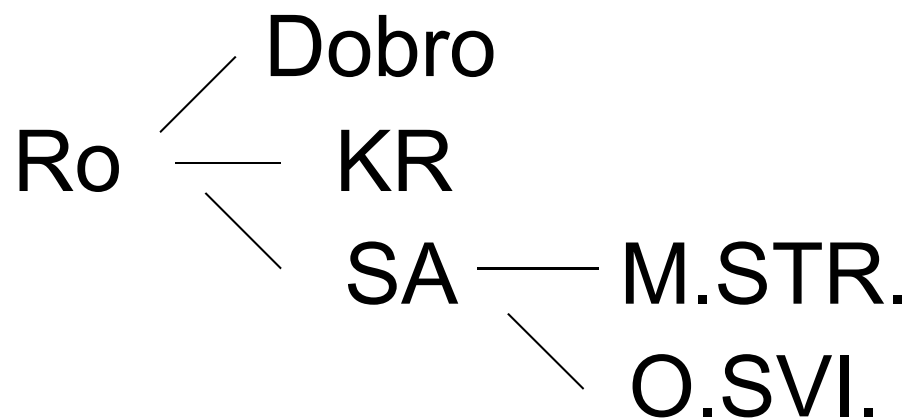
EXPL = explicitné

Čo pomáha prerušiť transgeneračný cyklus týrania a zanedbávania ?

Protektívne faktory:

- V detstve najmenej jedna spoľahlivá, oporná osoba
- Psychoterapia > 1 rok
- Upokojujúci vzťah s partnerom / priateľom

Štruktúrálly model osobnosti podľa TA

Schlegel 2007

**Hravé správanie¹, REM²?
skúmanie nových
možností, zvedavosť,
priestor slobody, vývoj
autonómie.**

¹Jurgens, Ploog, 2005

²Panksepp, 1998

Rough – and – Tumble Play (Panksepp, 1998)

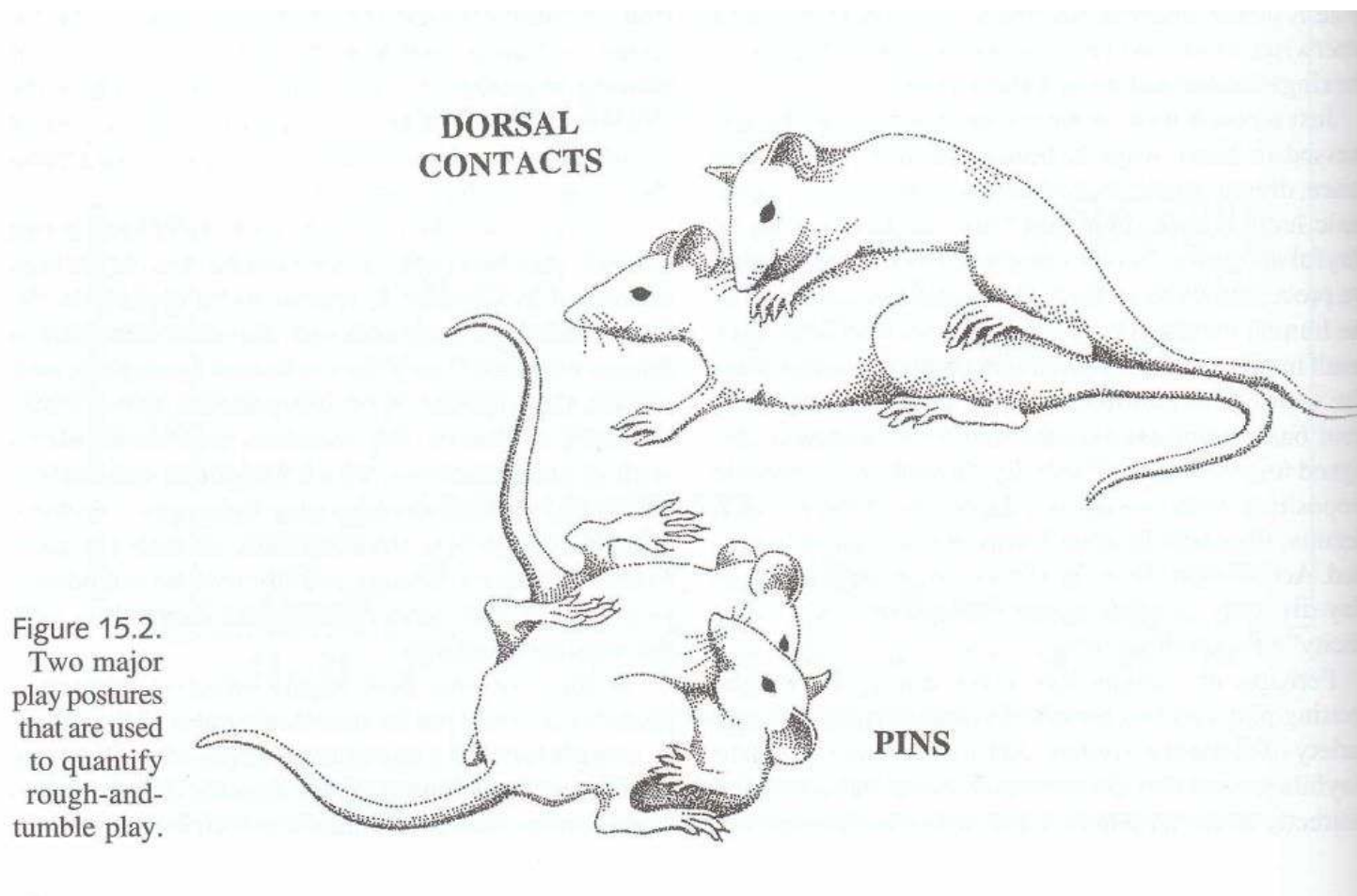

Figure 15.2.
Two major
play postures
that are used
to quantify
rough-and-
tumble play.

Otter Pups Swimming Lesson, 2010

Senzitívne správanie rodiča/náhradného
rodiča

bezpečná vzťahová väzba alebo korektúry
neistej

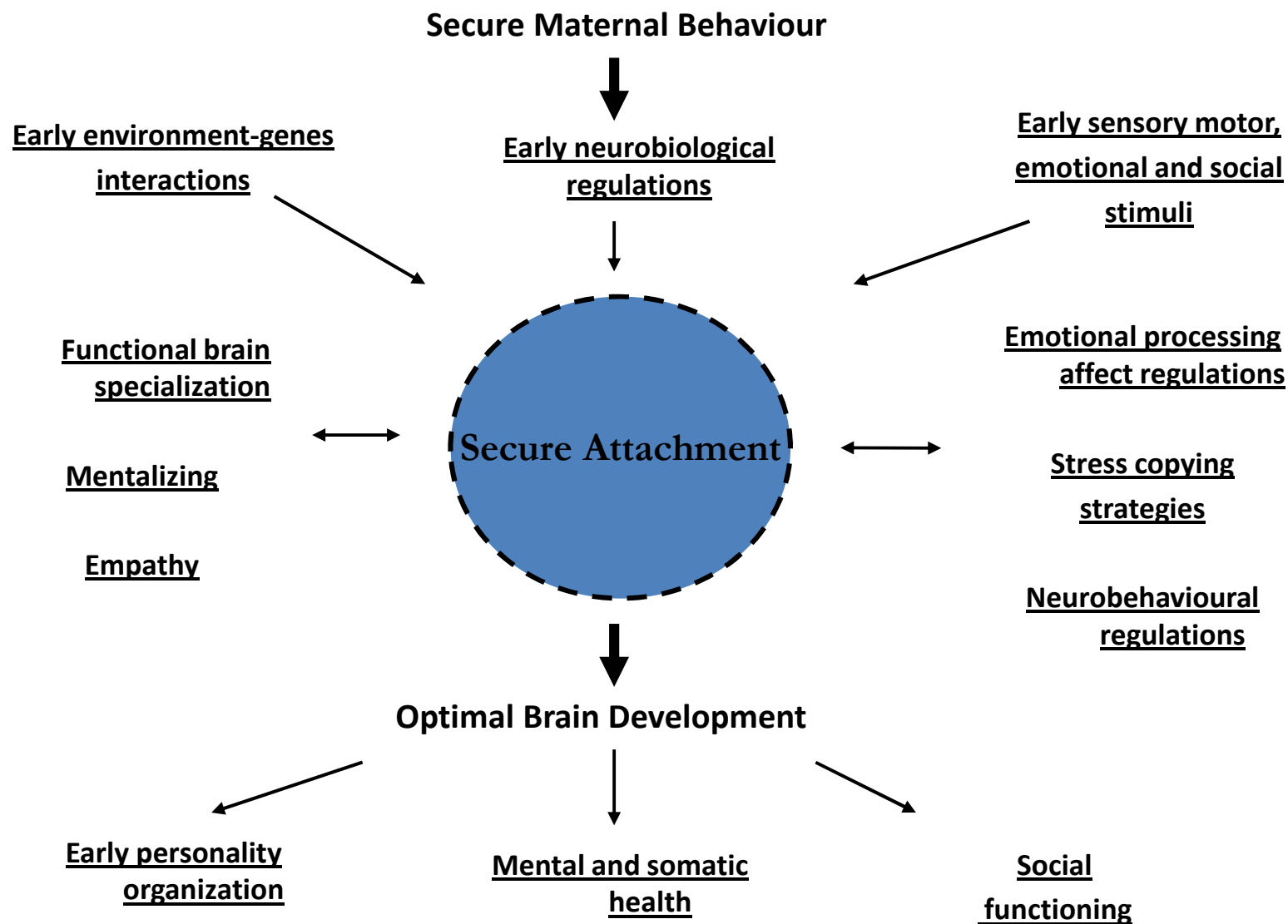

Upokojujúce účinky – rozvíjanie
mentalizovania (=komplexnej empatie)

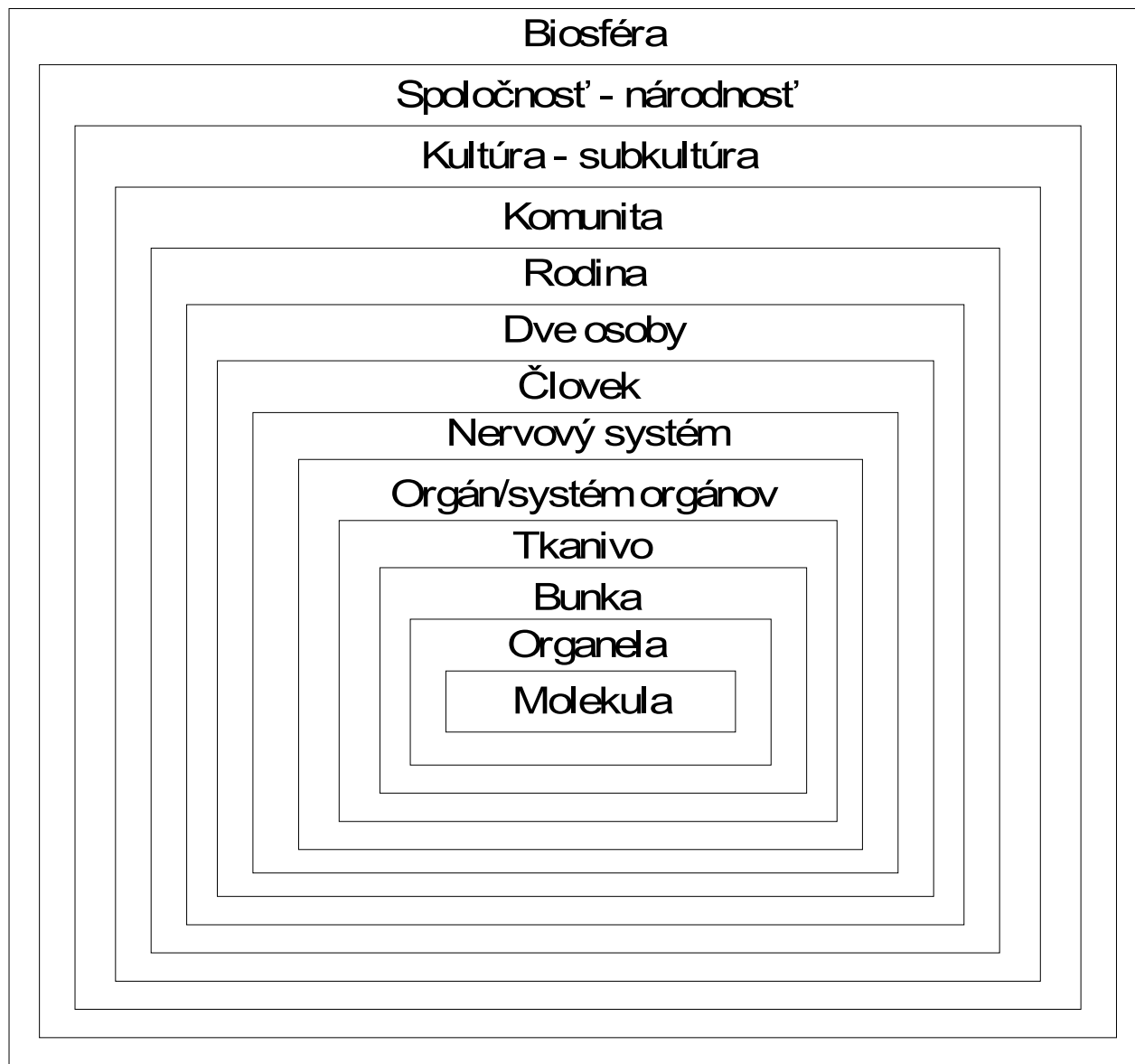
Základ pre skúmanie seba, druhých, sveta,
životných situácií, možností, rozvážne
rozhodovanie.

Attachment and its importance for neurodevelopmental regulations (Hrubý, Hašto, Minárik, 2011)

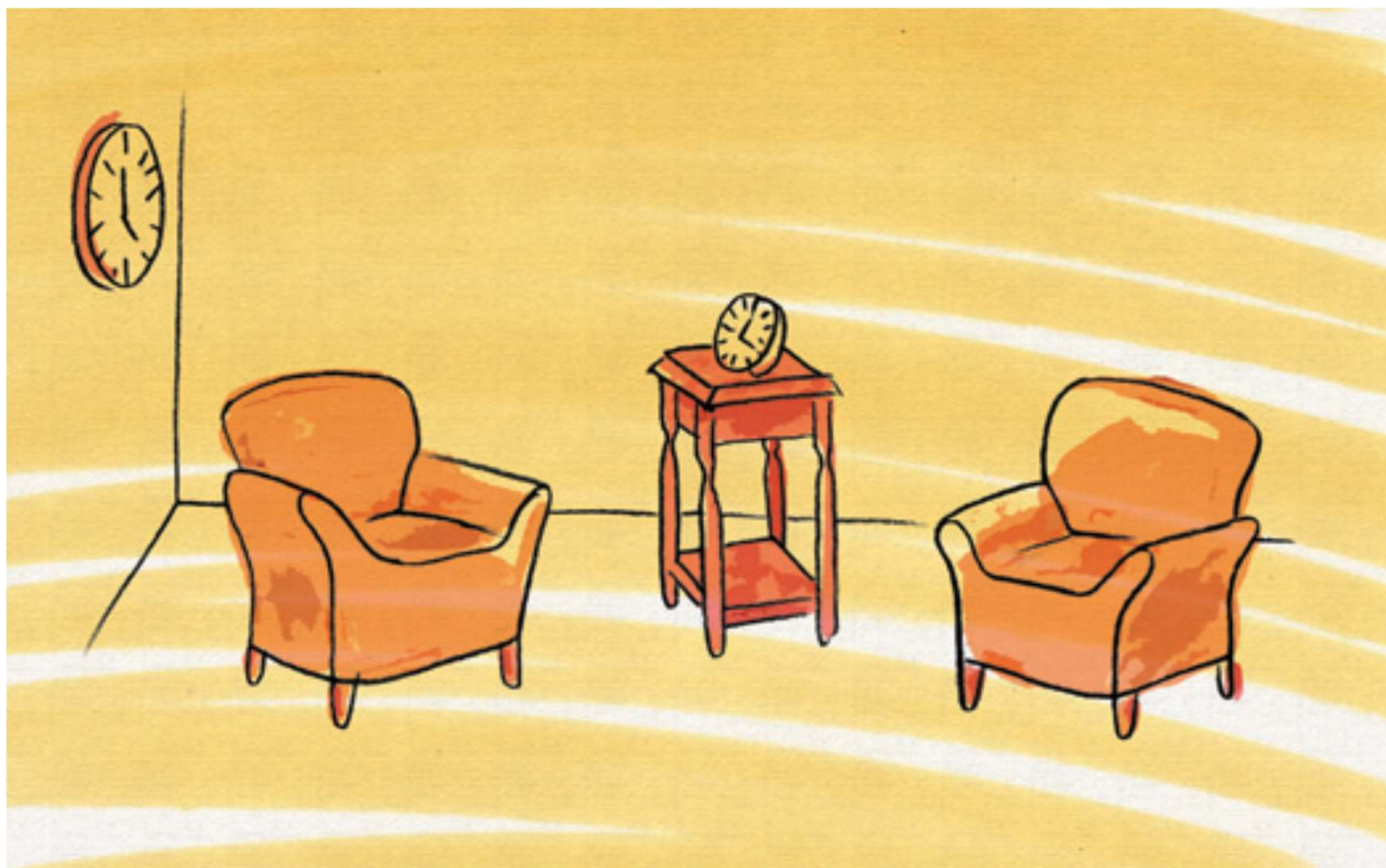
Kontinuum prirodzených systémov

Engel, 1980 (in Psychiatria 12,2005, www.psychiatria-casopis.sk)

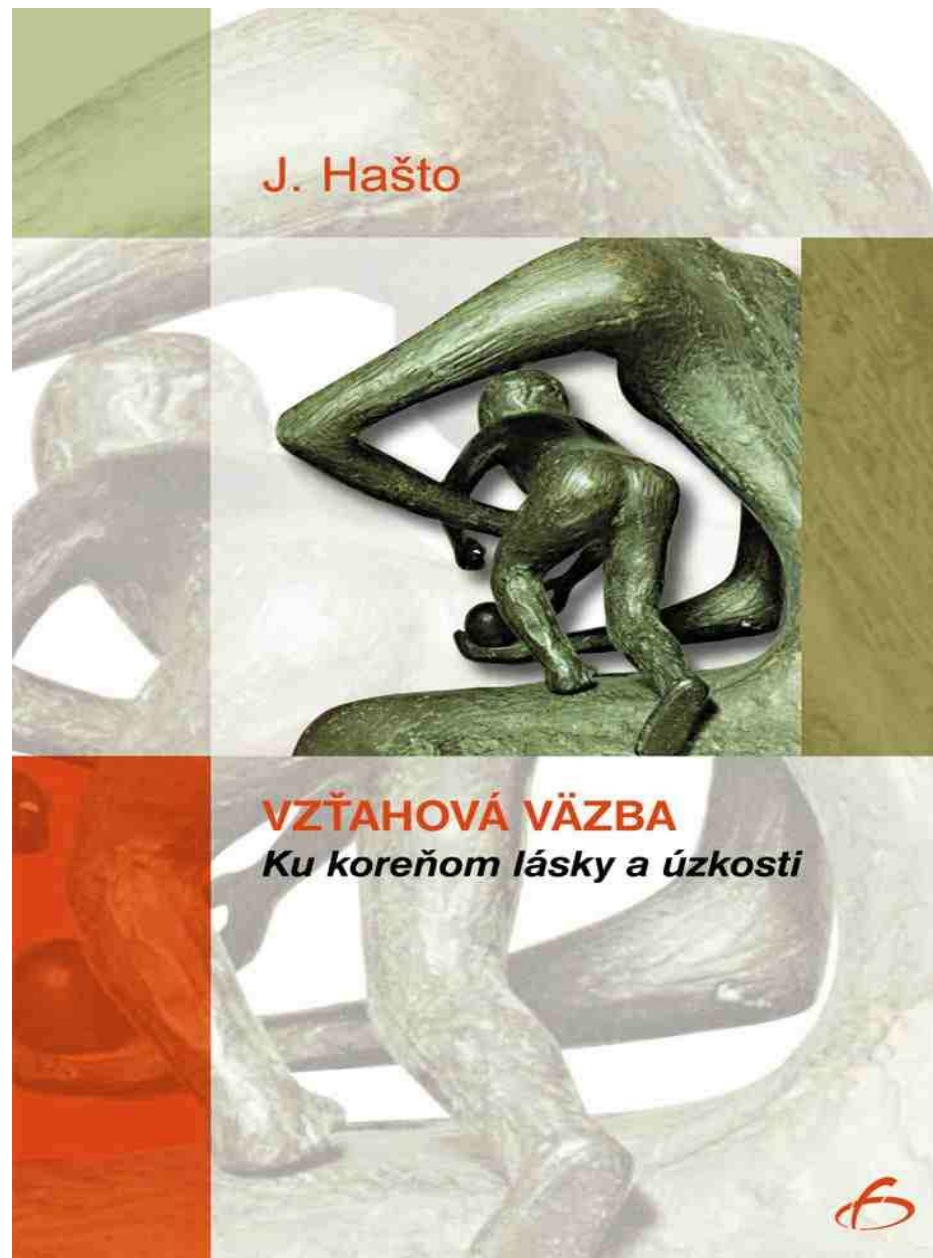

Schwartz/Flowers: Myšlienky pre psychiatrov a psychoterapeutov.
Reflexie o terapeutickom umení. 2009

Terapeutický priestor bezpečia a explorácie

Karl Heinz Brisch

Bezpečná vzťahová väzba

Attachment v tehotenstve a prvých rokoch života

Edukačný program pre rodičov SAFE®

Kniha poskytuje rodičom potrebné bezpečie pri citlivom zaobchádzaní so svojím dieťaťom.

Nastávajúci a mladí rodičia majú množstvo otázok:

- Ako sa stanem dobrou matkou alebo dobrým otcom?
- Musia byť rodičia stále prítomní?
- Detské jasle áno alebo nie?
- Čo robiť, keď rodičia majú iné potreby ako dieťa?
- Ako dochádza k rozmaznaniu?
- Aké hranice potrebuje moje dieťa?
- Ako zaobchádzať so záchvatmi zlosti dieťaťa?
- Čo robiť, keď dieťa stále plače a nemôže zaspať?

Táto kniha sprevádza nastávajúcich rodičov počas tehotenstva a v prvom roku života ich dieťaťa. Poskytuje bezpečnú základňu pre vývoj bezpečnej vzťahovej väzby dieťaťa, takže deti budú ceľ život sebaistejšie, budú lepšie znášať záťaž a budú sociálne zdatné.

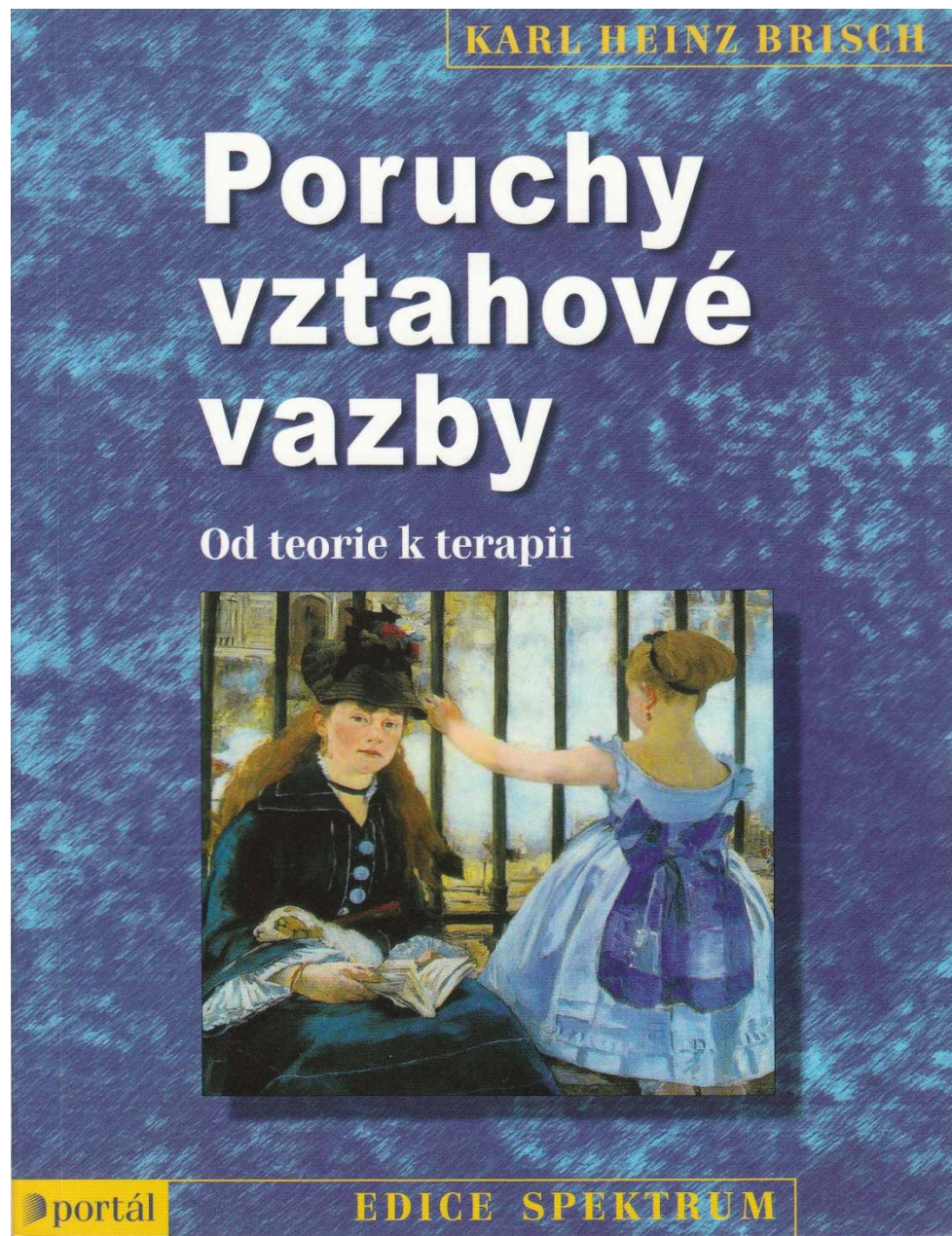
Dôležité
aj pre otcov

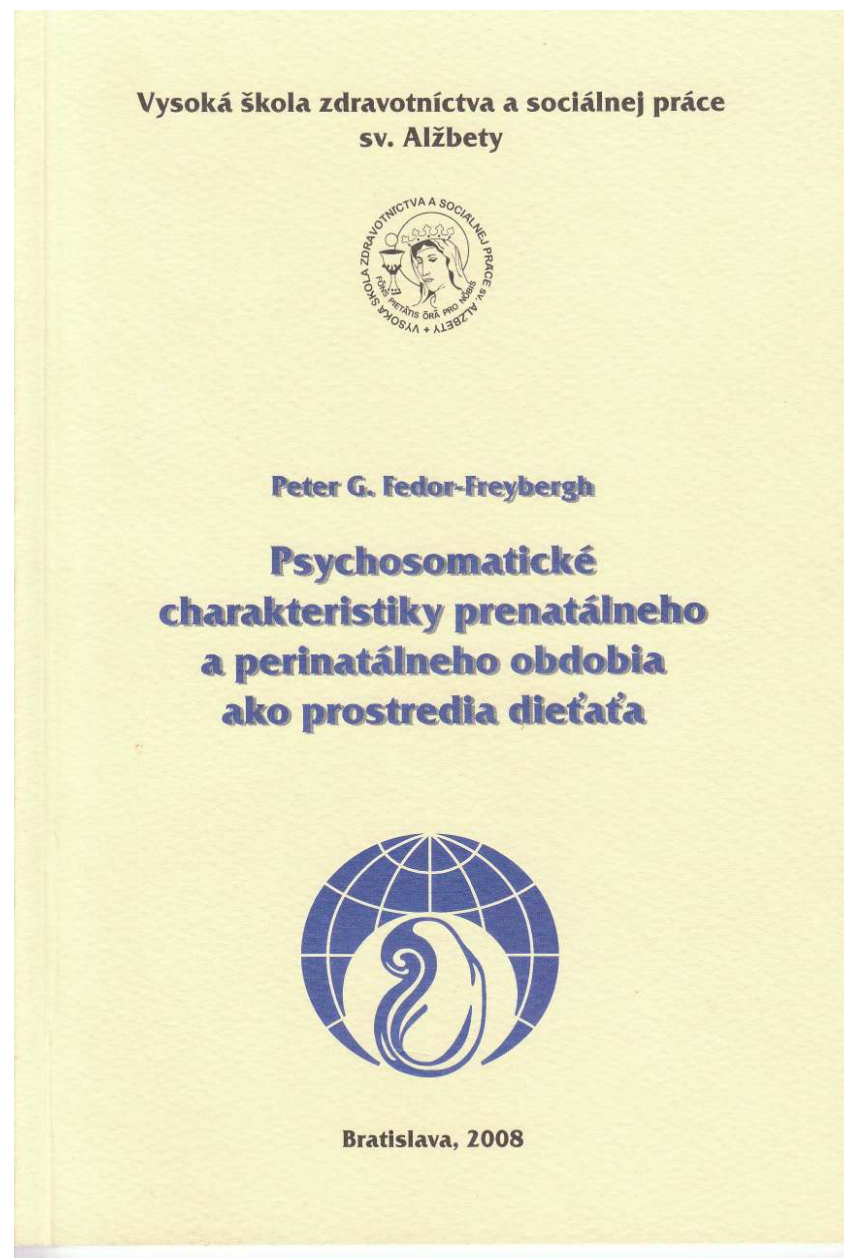
ISBN: 978-80-88962-67-1

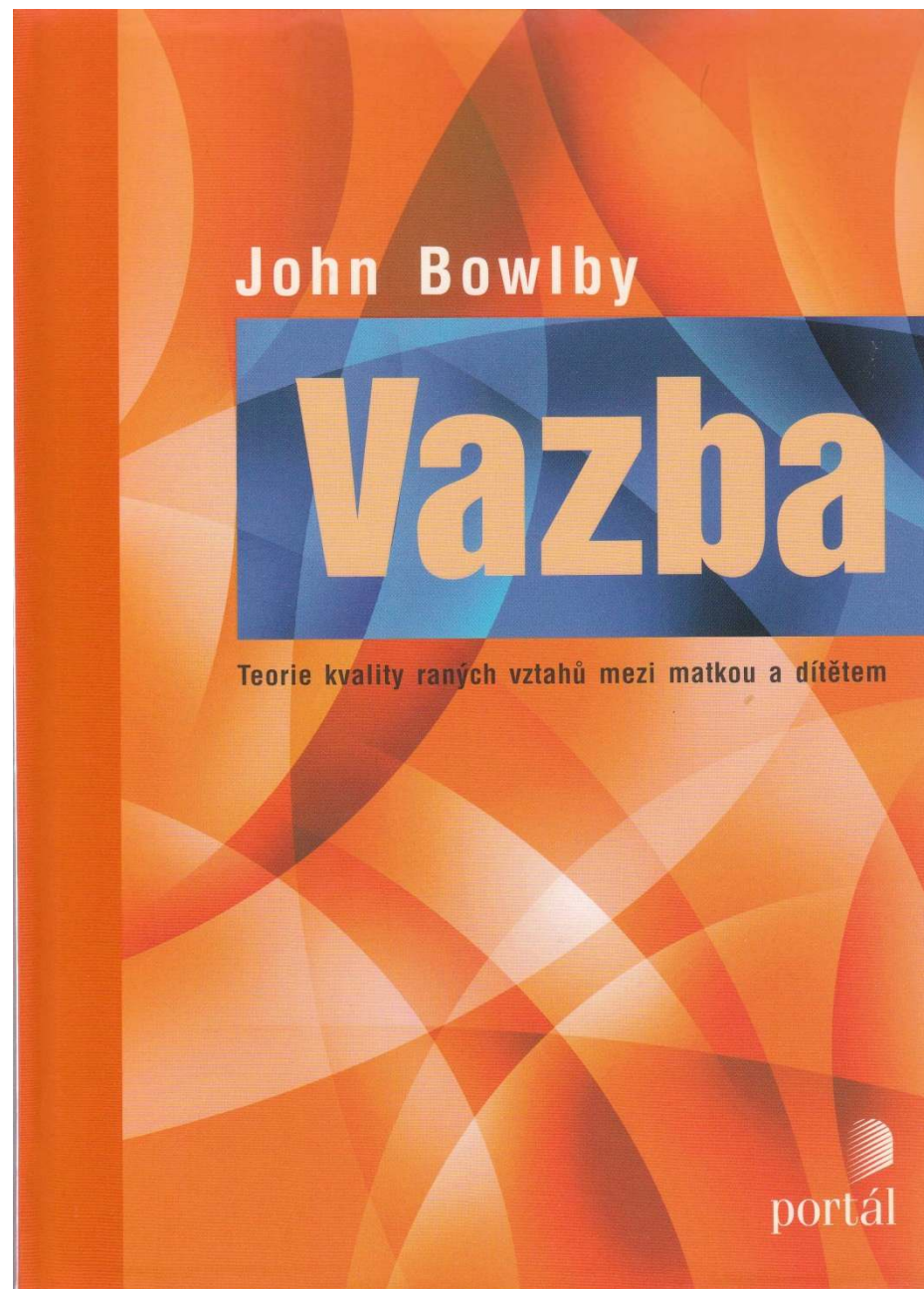

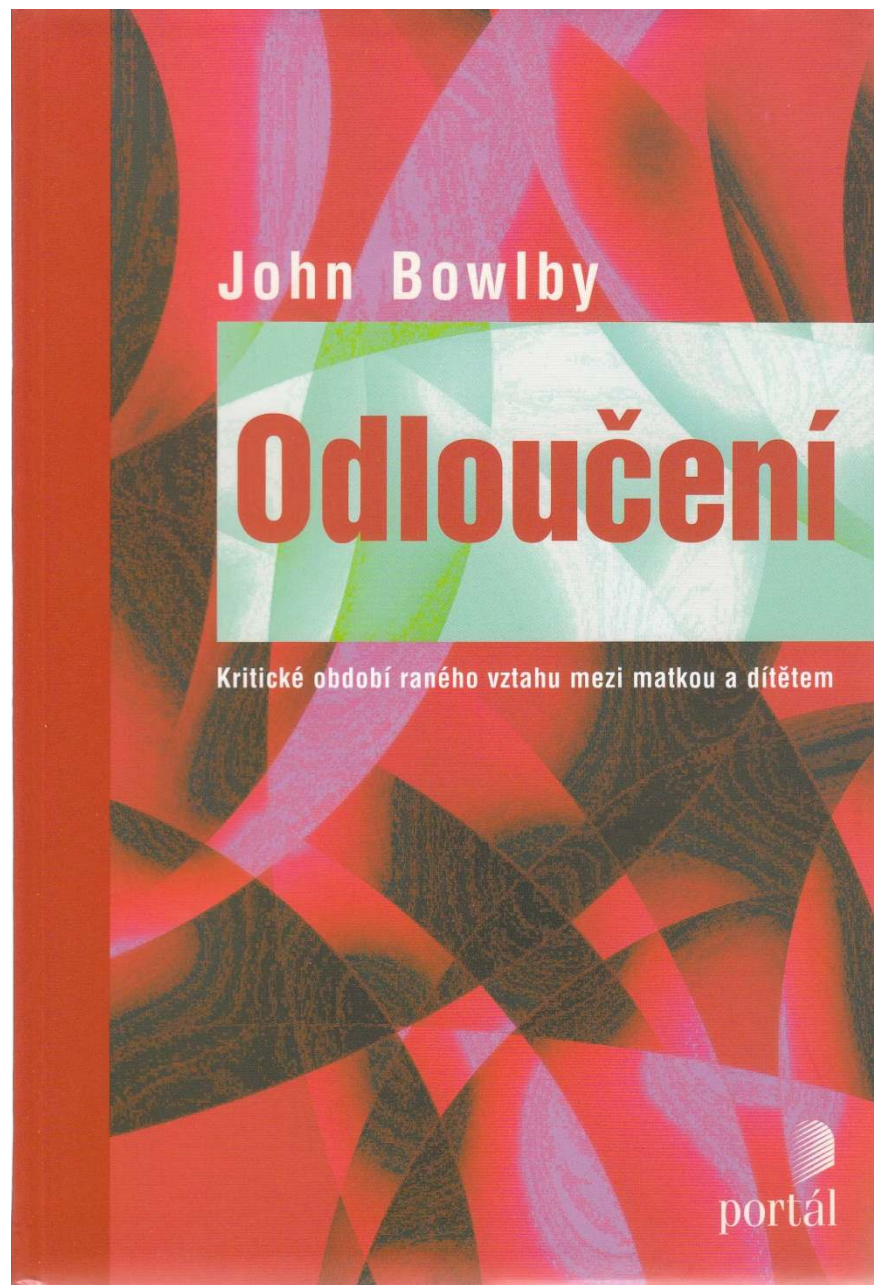
www.vydavatelstvo-f.sk

Ďakujeme za pozornosť!

SODEZZ

Sociální determinanty zdraví u sociálně a zdravotně znevýhodněných a jiných skupin populace
(CZ.1.07/2.3.00/20.0063)

Jozef Hašto a Tomáš Divéky

PK FN Trenčín

j.hasto.tn@gmail.com

***„Odloučení, ztráta a riziko transgeneračního přenosu
nezpracovaného psychického traumatu v kontextu
vztahové vazby“***

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

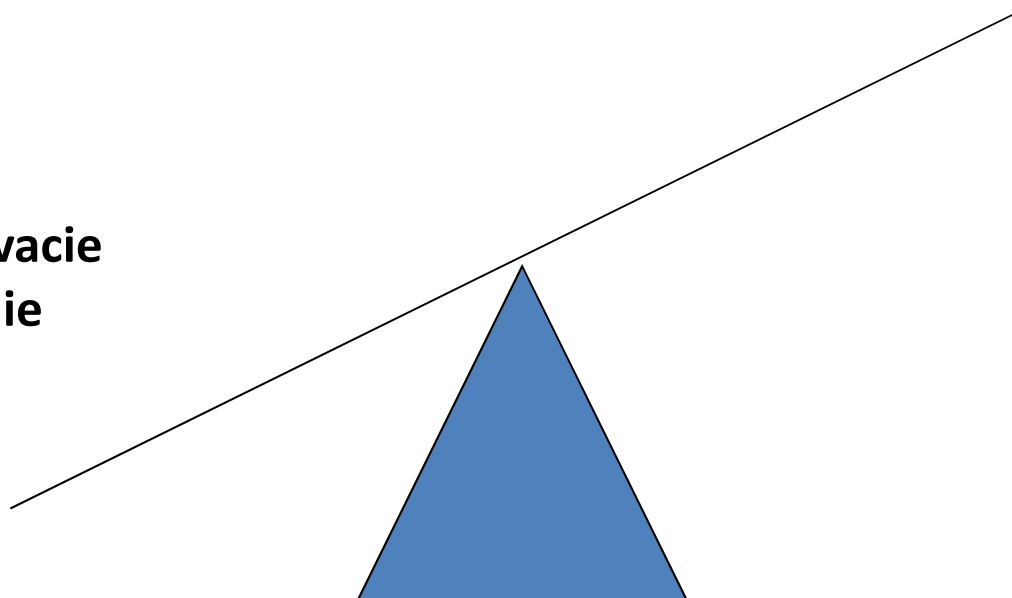
INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

17. 10. 2012

Odlúčenie / strata...

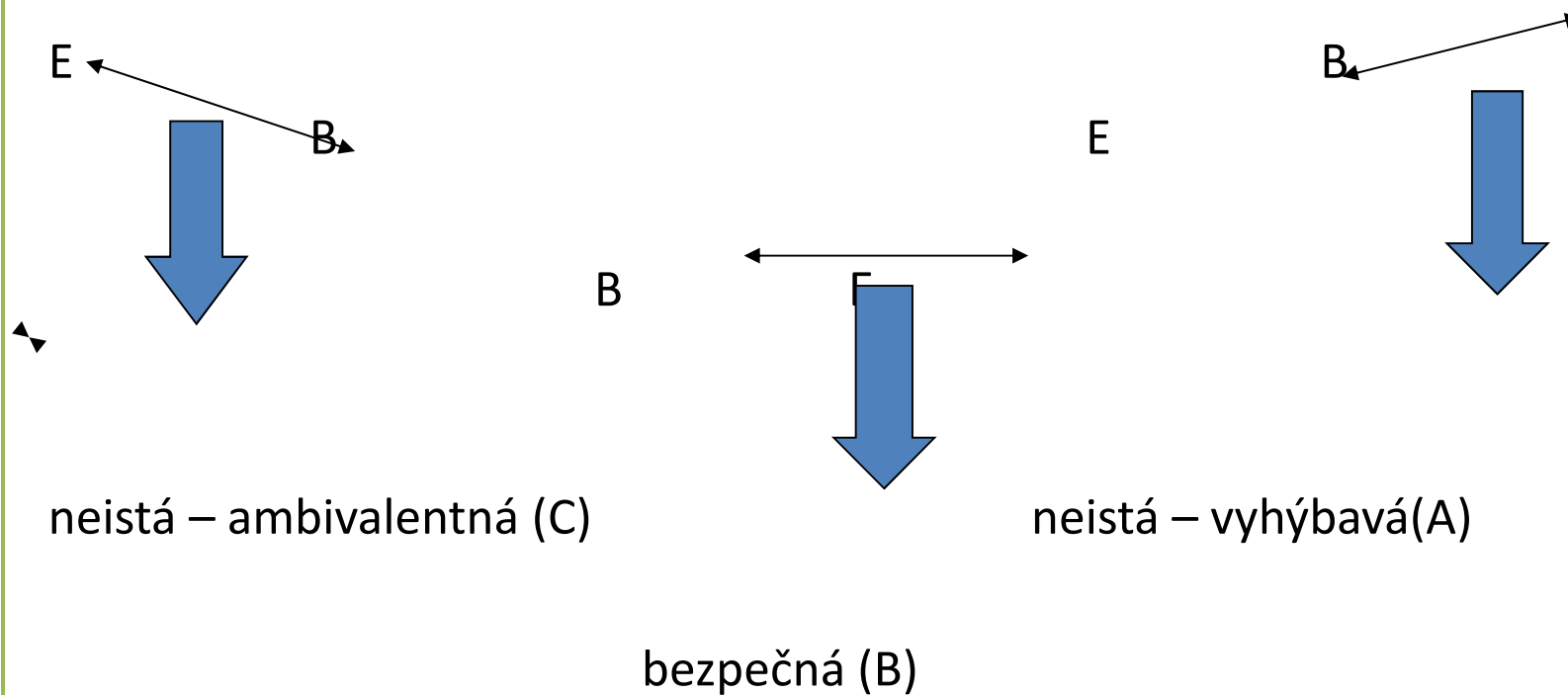
Exploračné
správanie

Príputavacie
správanie

Antagonistický systém správania :vzťahová väzba verzus explorácia

Explorácia a vzťahová väzba

Organizované stratégie vzťahovej väzby v „cudzej situácii“

- **Bezpečná väzba (B:secure attachment; sichere Bindung):**
 - otvorené prejavovanie modalít správania vo vzťahovej väzbe
 - upokojenie vzťahovou osobou
 - vyvážené explorovanie
- **Neistá – vyhýbavá vzťahová väzba (A:avoidant attachment; Vermeidende Bindung):**
 - potláča prejavovanie negatívnych emócií
 - správanie vo vzťahovej väzbe sa málo prejavuje
 - vyhýbanie sa blízkosti
 - hyperaktivácia explorácie
- **Neistá- ambivalentná vzťahová väzba (C: ambivalent attachment; ambivalente Bindung):**
 - pripútavacie správanie je nadmerné aktivované
 - nie je možné dostatočné upokojenie vzťahovou osobou
 - explorácia je deaktivovaná

*... „Roztrhnem Ťa ako žabu“,... s mojimi predstavami
o Tvojej moci, že by si to bol schopný urobiť.*

...život ako nezaslúžený dar od Teba.

*Ked' som začal robiť niečo, čo sa Ti nepáčilo,
pohrozil si mi neúspechom,...*

*...ked' si sa rozkričal a od hnevu očervenel v tvári,
ked' si si rýchlo odopol traky a potom ich nechal
pripravené na operadle stoličky. Je to tak, ako ked'
majú niekoho obesit'. Ak ho naozaj obesia, umrie a
je po všetkom. Ale ak musí prežívať všetky prípravy
na obesenie...*

Franz Kafka: List otcovi. Preložila Perla Bžochová. Hevi, BA, 1995

Odlúčenie / strata...

*...(matka)...bola Ti až príliš verne oddaná, aby
mohla v tom zápase diet'at'a natrvalo
predstavovať samostatnú duchovnú moc.*

*...slepo preberala Tvoje posudzovanie a
odsudzovanie detí,...*

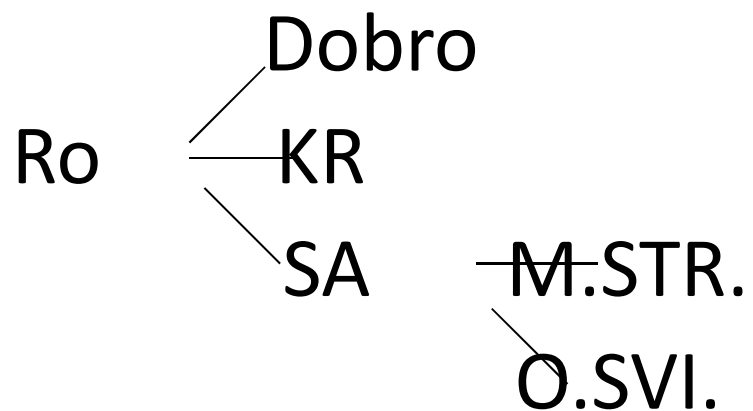
Franz Kafka: List otcovi. Preložila Perla Bžochová. Hevi, BA, 1995

Odlúčenie / strata...

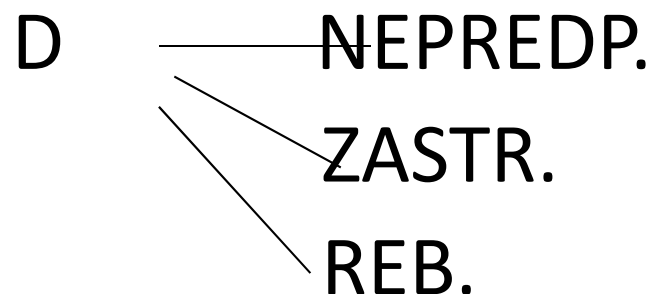
... neisté aj to najbližšie, teda vlastné telo;

Franz Kafka: List otcovi. Preložila Perla Bžochová. Hevi, BA, 1995

Štrukturálny model osobnosti podľa TA

Do

Schlegel 2007

*...nemôžem uverit', že som bol obzvlášť
t'ažko zvládnuteľný, nemôžem uverit', že
prívetivým slovom, tichým dotykom ruky,
láskavým pohľadom by sa odo mňa
nebolo dalo vyžiadať všetko, čo ste
chceli.*

Franz Kafka: List otcovi. Preložila Perla Bžochová. Hevi, BA, 1995

Úlohy psychoterapeutov

- Bezpečná základňa
- Explorácia aktuálneho vzťahu
- Explorácia terapeutického vzťahu
- Porovnávanie aktuálnych a skorších skúseností
- Nové utváranie vzťahov

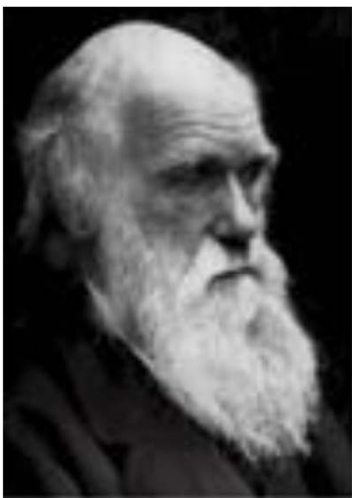
- - - - -

- => korigujúca emočná skúsenosť v terapeutickom vzťahu, ktorá sa prenáša aj do iných vzťahov

Strauss 2007, Hašto 2005, Schlegel 2008

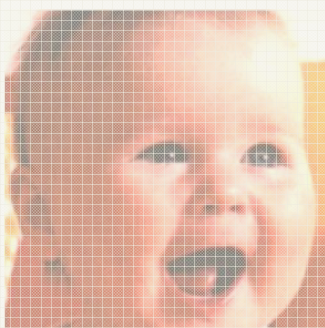
Význam V.V. terapeuta / terapeutky

- **Psychoterapeuti s neistou V.V.:**
- Reagujú menej empaticky (Rubino et al. 2000)
- Produkujú viac prerušení (Stuart 1996)
- Sú náchylnejší k nereflektovaným protiprenosovým reakciám (Dozier et al.1994)
- Môžu byť zvlášť „dobrí“ pre pacientov s komplementárnou formou neistej V.V.(Strauss 2007)

„ Dve veci musia deti dostať od svojich rodičov:
korene a krídla“

(J.W. v. Goethe)

Ďakujem za pozornosť !

